

STOLETNICA DR. IVA JUVANČIČA

Dr. Ivo Juvančič ni bil pozabljen in niti ne, kar se danes pogosto in s političnimi prizvoki bere v biografijah nekaterih njegovih sodobnikov in sovrstnikov, zamolčan, čeravno se poskusom takih sporočil ni mogla povsem izogniti tudi ne počastitev stoletnice njegovega rojstva v decembru leta 1999. Na tem mestu se njegovega jubileja spominjamo tudi zato, ker je bil dr. Juvančič sodelavec Inštituta za narodnostna vprašanja, tu je preživel poldrugo desetletje svojih zadnjih službenih let (1957-1972). Začel je kot knjižničar in arhivar, potem pa je postal raziskovalec v zahodnem oddelku. Upokojil se je leta 1972 kot znanstveni sodelavec in potlej z inštitutom sodeloval le še kot honorarni sodelavec.

Dr. Ivo Juvančič je zagotovo ena vidnih osebnosti zahodne Slovenije 20. stoletja, čeravno je bil rojen - v Bovcu 5. decembra 1909 - prav na izteku predhodnega. Njegova življenjska pot je bila tudi že na tem mestu opisana (RiG 1979, 9-10; 1980, 11-12; tudi J. Stergar, Sedem desetletij ljubljanskega Inštituta za narodnostna vprašanja. Ljubljana 1995), vendar so take in drugod objavljene biografije le skice, ki ne morejo zadovoljiti tistega, ki bi hotel izvedeti več o Juvančiču, zlasti o njegovih temeljnih življenjskih odločitvah. Njegov življenjski primer - spor z uradno Cerkvijo in odhod v laični svet - tudi na Slovenskem nikakor ni osamljen, a ga označuje vendar nekaj posebnosti, ki jih je mogoče razložiti le na podlagi podrobnejšega proučevanja, zlasti primorske preteklosti v tridesetih in štiridesetih letih minulega stoletja. Juvančič ni bil poklicni zgodovinar, a je bila zgodovina vendar globoko vsidrana v njegovo duhovniško delo, da je mogel po drugi svetovni vojni, ko se je iz Gorice preselil v Ljubljano - večkrat je poudarjal, da je takrat in še kasneje »občutil vso usodo izgnanca-begunca« - samodejno prevzeti nove službene dolžnosti in naloge. Tako je postal, kot uslužbenec Muzeja narodne osvoboditve v Ljubljani, raziskovalec zgodovine, predvsem Primorske v dvajsetem stoletju, tistega obdobja preteklosti, ki ga je sam s svojim delom in nazori soustvarjal. Prav to soustvarjanje zgodovine zahteva resen pristop k sestavljanju Juvančičeve biografije. Ob stoletnici se je ponudila priložnost, da bi bilo lahko taka naloga opravljena ali pa vsaj najavljen njen začetek.

Zgodovinsko društvo za severno Primorsko, ki je želelo počastiti Juvančičev jubilej, se zato ni odločilo za nekakšen znanstveni simpozij, ki bi v pravcati poplavi podobnih srečanj naših dni, morda nebi dal primernih rezultatov, pač pa je v petek, 3. decembra 1999 povabilo v Novo Gorico na spominsko srečanje osem Juvančičevih ožjih sodelavcev in poznavalcev njegevega dela, da obudijo spomin nanj. Tako so svoje misli, spoznanja in odnos do jubilanta prikazali dr. Tone Ferenc, dr. Milica Kacin Wohinz, Jožko Kragelj, Inga Miklavčič Brezigar, mag. Boris Mlakar, msgr. Franc Rupnik, dr. Nevenka Troha in dr. Andrej Vovko.

Decembrski popoldan pravzaprav predvečer je minil v spoštljivem vzdušju spomina na človeka, ki je zapustil sledi kot vzgojitelj, duhovnik, morda ideolog, pa tudi kot zgodovinar, proučevalec narodnoosvobodilnega boja na Primorskem in slovensko-italijanskih stikov skozi zgodovino. Prispevki, prebrani na srečanju, bodo objavljeni v reviji *Primorska srečanja*.

V nedeljo, 5. decembra 1999. so se svojega rojaka spomnili Bovčani. Juvančičeva spominska plošča je bila odkrita na pročelju bovškega župnišča. Nekoliko enosmerno prikazovanje Juvančičeve življenjske poti in raziskovalnega dela slavnostnega govornika na bovškem slavju je obšlo dejstvo, da je bil Juvančič vendar prvi zgodovinar partizanskega boja na Primorskem in da je bilo to tisto poglavje slovenske zgodovine, ki mu je posvetil največ pozornosti, kljub temu, da ga je v zadnji življenjski dobi izredno privlačevala najstarejša zgodovina slovenskega alpskega sveta.

Juvančičev stoletni jubilej opozarja na neko raziskovalno nalogo bodočnosti. Ta bo mogla zajeti študij njegove zapuščine (korespondenca, dnevniki, neobjavljeni elaborati ipd.) in seveda delo v arhivih, ki bodo pojasnjevali tudi taka stališča, ki jih je sredi petdesetih letih zapisal o dr. Juvančiču sodelavec jugoslovanske tajne policije: »Po naših podatkih je politično pozitiven, pošten in zanesljiv in bi bilo dobro, če bi dobil službo na Inštitutu.« Tudi ta podatek govori v prid sodbi, da o kakem zamolčanju v Juvančičevem primeru ni mogoče govoriti. Zagrenjenost, ki je bilo tudi kdaj slutiti iz njegovih napisanih ali pa povedanih besed, je bila pravzaprav posledica ljubljanskega okolja v katerega se ni nikoli vživel. Pogostokrat pa tudi ni našel pravega stika v delovnem okolju, ko je svojim vsestranskim znanjem, preudarnim razmišljanjem in izkušnjami večkrat vzbujal, namesto spoštovanja, ljubosumnost in zavist.

Branko Marušič